

Radosław Robiński
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Prawa i Administracji
ORCID: 0000-0002-2782-8516
e-mail: radoslaw_robinski@wp.pl

Umowa pożyczki społecznościowej

Social Loan Agreement

Streszczenie

Wzrost zainteresowania pożyczkami udzielanymi przez osoby fizyczne innym osobom fizycznym doprowadził do wyodrębnienia nowego rodzaju pożyczek, tj. pożyczek społecznościowych. Jednak ukształtowanie się tego rodzaju umowy nasuwa wiele wątpliwości związanych z jej jurydycznym statusem oraz stosowaniem w praktyce. Czy pożyczka społecznościowa jest nowym rodzajem umowy, a może tylko dotychczas rzadko wykorzystywaną odmianą pożyczki cywilnej? Jakie są regulacje prawne tego typu umowy? Jakie jurydyczne problemy występują przy stosowaniu pożyczki społecznościowej? Na takie pytania będzie starał się udzielić odpowiedzi autor niniejszego artykułu.

Słowa kluczowe

pożyczka, pożyczka społecznościowa, pożyczka udzielana przez konsumenta

Abstract

The growing interest in loans granted by natural persons to other natural persons has led to the separation of a new type of loans, i.e. social loans. However, the shaping of this type of agreement raises many doubts related to its juridical status and practical application. Is the social loan a new type of contract, or maybe just a previously rarely used version of a civil loan? What are the legal regulations for this type of contract? What are the juridical problems when applying a social loan? The author of this article will try to answer such questions.

Keywords

loan, social loan, a loan granted by a consumer

1. Wstęp

Jurydyczne podstawy stosowania umowy pożyczki cywilnoprawnej przewidywał kodeks zobowiązań¹. Aktualnie obowiązującym aktem normatywnym zawierającym re-

¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. z 1933 r., Nr 82, poz. 598).

gulacje prawne dotyczące pożyczki cywilnoprawnej jest kodeks cywilny². Pomimo że przepisy kodeksu cywilnego nie wprowadzają żadnych ograniczeń uniemożliwiających udzielanie pożyczek przez osoby fizyczne, najczęściej pożyczkodawcami są podmioty prowadzące działalność gospodarczą, które trudnią się udzielaniem pożyczek profesjonalnie. Jednak wysokie koszty pożyczania środków pieniężnych od podmiotów profesjonalnie trudniących się ich pożyczaniem sprawiły, że oferowane przez nich pożyczki nie są dostępne dla wszystkich osób fizycznych zainteresowanych ich zaciągnięciem. Na przełomie I i II dekady XXI wieku w Polsce postępujący rozwój nowoczesnych technologii oraz dostęp do sieci internet sprawiły, że coraz większą popularność zaczęły zyskiwać pożyczki, w których stronami (zarówno pożyczkodawcą, jak i pożyczkobiorcą) są osoby fizyczne nietrudniące się profesjonalnie udzielaniem pożyczek. Wzrost zainteresowania tego typu pożyczkami doprowadził do wyodrębnienia nowego rodzaju pożyczek, tj. pożyczek społecznościowych. Jednak ukształtowanie się tego rodzaju umowy nasuwa wiele wątpliwości związanych z jej jurydycznym statusem oraz stosowaniem w praktyce. Czy pożyczka społecznościowa jest nowym rodzajem umowy, a może tylko dotychczas rzadko wykorzystywaną odmianą pożyczki cywilnej? Jakie są regulacje prawne tego typu umowy? Jakie jurydyczne problemy występują na tle umowy pożyczki społecznościowej? Na takie pytania będzie starał się udzielić odpowiedzi autor niniejszego artykułu.

2. Pożyczka społecznościowa jako rodzaj pożyczki cywilnej

Pomimo wzrastającego zainteresowania pożyczkami społecznościowymi wśród pożyczkodawców i pożyczkobiorców nadal występują wątpliwości odnoszące się do statusu prawnego umowy pożyczki społecznościowej.

Pożyczka jest umową nazwaną³ należącą do grupy umów kreujących oraz kształtujących tzw. stosunki kredytowe⁴. Pożyczka jako odrębny typ umowy ma bardzo skromną regulację prawną w kodeksie cywilnym. Z tego powodu przepisy odnoszące się do pożyczki mają ograniczone zastosowanie w obrocie gospodarczym⁵. Pomimo tego dotychczas występująca praktyka pożyczkowa była ukierunkowana na wykorzystanie pożyczki w ramach obrotu gospodarczego.

² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1740), dalej kodeks cywilny albo k.c.

³ K. Czajkowska-Matosiuk, *Prawo cywilne – część ogólna. Prawo rzeczowe, zobowiązań i spadkowe*, Warszawa 2013, s. 680.

⁴ A. Doliwa, *Zobowiązania*, Warszawa 2012, s. 245.

⁵ A. Kubiak-Cyrul, [w:] M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 1530.

Umowa pożyczki nie jest kwalifikowalna podmiotowo⁶ – przepisy kodeksu cywilnego nie wprowadzają ograniczeń dotyczących podmiotów, które mogą być stronami tej umowy, co oznacza, że podmiotem stosunku prawnego pożyczki może być każdy podmiot prawa cywilnego⁷. Wskazany brak kwalifikacji podmiotowej dla stron umowy pożyczki umożliwia zawarcie umowy pożyczki, w której stronami są osoby fizyczne nie trudniące się profesjonalnie udzielaniem pożyczek (konsumenci). Analiza wybranych orzeczeń judykatury pozwala dojść do podobnego wniosku⁸.

Przez umowę pożyczki społecznościowej pożyczkodawca (dający pożyczkę), którym jest osoba fizyczna dysponująca wolnymi środkami pieniężnymi, zobowiązuje się przenieść na pożyczkobiorcę (biorącego pożyczkę), będącego konsumentem albo osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej, określoną ilość pieniędzy, a pożyczkobiorca (biorący pożyczkę) zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy. *Essentialia negotii* umowy pożyczki społecznościowej stanowi oznaczenie stron, którymi mogą być tylko osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej albo konsumenci, określenie ilości pieniędzy oraz zobowiązanie się do ich przeniesienia, a nadto obowiązek zwrotu przedmiotu pożyczki społecznościowej. Zawarcie takiej umowy następuje najczęściej za pomocą serwisów internetowych (systemów elektronicznych) służących do kojarzenia ze sobą zainteresowanych udzieleniem albo zaciągnięciem takiej pożyczki osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej⁹, chociaż nie występują prawne ograniczenia dotyczące osobistego zawierania takich pożyczek.

Pożyczka w znaczeniu cywilnoprawnym umożliwia przeniesienie określonej ilości pieniędzy, natomiast w znaczeniu finansowoprawnym pozwala na uzyskanie kapitału niezbędnego do osiągnięcia określonego celu. Postanowienia umowy pożyczki nie mu-

⁶ R. Morek, [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 1464; P. Nazaruk, [w:] J. Ciszewski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 1204; P. Nazaruk, [w:] J. Ciszewski, P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 1264.

⁷ Z. Gawlik, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz LEX. Tom III. Zobowiązania. Część szczegółowa*, Warszawa 2014, s. 688.

⁸ Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 9 marca 2010 r., I SA/Gd 17/10, LEX nr 590741; wyrok NSA z dnia 31 maja 2011 r., II FSK 142/10, LEX nr 1099703.

⁹ Zob. pismo z dnia 12 grudnia 2012 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-1019/12/WM, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 21 maja 2009 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-167/09/AK, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 21 maja 2008 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-167/08/AK, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 25 września 2009 r. Izby Skarbowej w Katowicach, IBPBI/415-533/09/AB, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 5 lipca 2012 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-495/12/MR, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 13 listopada 2013 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB2/436-159/13/TJ, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 13 listopada 2013 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB2/436-769/13/TJ, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 5 listopada 2013 r. Izby Skarbowej w Warszawie, IPPB1/415-949/13-2/ES, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021]; pismo z dnia 15 września 2014 r. Izby Skarbowej w Katowicach, IBPBI/1/415-710/14/ŚS, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021].

szą określać sposobu korzystania z przedmiotu pożyczki¹⁰. Podobnie umowa pożyczki społecznościowej nie musi wskazywać sposobu wykorzystania przedmiotu umowy. Przy pomocy tej formy finansowania konsumenci uzyskują środki pieniężne do zakupu określonych dóbr. Uzyskane przez nich środki pieniężne mogą zostać przeznaczone na dowolny cel, np. zakup sprzętu RTV albo AGD, remont mieszkania itp.

Dodatkowo należy wskazać, że umowa pożyczki jest umową o charakterze konsensualnym, dwustronnie zobowiązującym, odpłatnym lub nieodpłatnym, obligacyjnym, niewzajemnym oraz kauzalnym¹¹. Powyższe cechy charakteryzują także umowę pożyczki społecznościowej. Umowa pożyczki tego rodzaju może zostać zawarta na dowolny okres, zarówno na czas określony – wtedy ma charakter terminowy, jak i na czas nieokreślony – wtedy ma charakter bezterminowy.

Tytułem dygresji należy nadmienić, że pożyczki społecznościowe (inaczej *crowd-lending*) są rodzajem (modelem) finansowania społecznościowego, określanego także terminem *crowdfunding*¹².

3. Podstawy prawne pożyczek społecznościowych

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym w Polsce nie występują odrębne regulacje prawne, które stanowiłyby jurydyczne podstawy pożyczek społecznościowych jako odrębnej instytucji prawnej. W związku z tym prawnymi podstawami zawierania umów pożyczek społecznościowych są zamieszczone w kodeksie cywilnym przepisy odnoszące się do umowy pożyczki (art. 720-724 k.c.)¹³. Zgodnie z definicją legalną pożyczki określoną w art. 720 § 1 k.c. przez umowę pożyczki pożyczkodawca zobowiązuje się przenieść na własność pożyczkobiorcy określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a pożyczkobiorca zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Umowa pożyczki, w tym umowa pożyczki społecznościowej, której wartość przekracza kwotę tysiąca złotych, wymaga zachowania formy dokumentowej (art. 720 § 2 k.c.).

Pożyczkodawca może odstąpić od umowy pożyczki społecznościowej oraz odmówić wydania przedmiotu tej pożyczki, jeżeli jej zwrot pozostaje wątpliwy z powodu

¹⁰ A. Kubiak-Cyrul, [w:] M. Załucki (red.), *op. cit.*, s. 1530.

¹¹ A. Kawałko, H. Witzczak, *Prawo cywilne*, Warszawa 2008, s. 679; K. Czajkowska-Matosiuk, *op. cit.*, s. 680; Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania – część szczegółowa*, Warszawa 2019, s. 230; H. Witzczak, A. Kawałko, *Zobowiązania*, Warszawa 2015, s. 315; A. Doliwa, *op. cit.*, s. 246; P. Konik, [w:] T. Mróz (red.), *Zobowiązania*, Warszawa 2019, s. 403.

¹² E. Bagińska, *Crowdfunding (finansowanie społecznościowe) – aspekty cywilnoprawne*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, t. 23, s. 109-121; A.P. Regiec, *Crowdfunding, czyli finansowanie społecznościowe w Stanach Zjednoczonych po nowelizacji przepisów federalnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 9, s. 51-54.

¹³ E. Bagińska, *op. cit.*, s. 109-121.

złego stanu majątkowego drugiej strony. Uprawnienie to nie przysługuje pożyczkodawcy pożyczki społecznościowej, jeżeli w chwili zawarcia umowy o złym stanie majątkowym pożyczkobiorcy wiedział albo z łatwością mógł się dowiedzieć (art. 721 k.c.).

Roszczenie pożyczkobiorcy o wydanie przedmiotu pożyczki społecznościowej przedawnia się z upływem sześciu miesięcy od momentu, gdy jej przedmiot miał zostać wydany (art. 722 k.c.). Jeżeli termin zwrotu pożyczki, w tym pożyczki społecznościowej, nie jest oznaczony, pożyczkobiorca obowiązany jest do zwrotu pożyczki w ciągu sześciu tygodni po wypowiedzeniu jej przez pożyczkodawcę (art. 723 k.c.).

Do wydania przedmiotu umowy pożyczki, w tym także pożyczki społecznościowej, znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy odnoszące się do przeniesienia własności przedmiotu pożyczki¹⁴. Dodatkowo, do umowy pożyczki społecznościowej należy także stosować przepisy dotyczące odsetek kapitałowych (art. 359 § 2¹-2³ k.c.) oraz odsetek za opóźnienie (art. 481 § 2¹-2² k.c.)¹⁵. Nie ulega wątpliwości, że do pożyczki, w tym także do pożyczki społecznościowej, znajdują zastosowanie odpowiednie przepisy kodeksu cywilnego, w szczególności z zakresu prawa zobowiązań odnoszące się do niewykonania albo nieprawidłowego wykonania umowy na zasadach ogólnych (art. 471 i n. k.c.)¹⁶.

4. Jurydyczne problemy występujące na tle umowy pożyczki społecznościowej

Aktualny brak szczegółowych regulacji prawnych odnoszących się do pożyczek społecznościowych prowadzi do występowania problemów związanych z ich udzielaniem. Regularne udzielanie pożyczek społecznościowych przez osoby fizyczne nietrudniące się zawodowo pożyczaniem środków pieniężnych przybliża taką działalność do prowadzenia działalności gospodarczej. W judykaturze występuje spór co do statusu pożyczkodawców pożyczek społecznościowych. W ocenie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku wyrażonej w wyroku z dnia 9 marca 2010 r. o zakwalifikowaniu działań podatnika do działalności gospodarczej decyduje spełnienie ustawowych kryteriów, a nie skala podejmowanych działań, czy sposób zagospodarowania wypracowanych przychodów. Z tych powodów pożyczkodawców udzielających pożyczek społecznościowych za pośrednictwem portali społecznościowych należy traktować jak przedsiębiorców, udzielanie bowiem przez pożyczkodawcę pożyczek społeczno-

¹⁴ J. Gołaczyński, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 1510; Z. Gawlik, [w:] A. Kidyba (red.), *op. cit.*, s. 691; P. Nazaruk, [w:] J. Ciszewski (red.), *op. cit.*, s. 1204; wyrok SN z dnia 29 maja 2015 r., V CSK 448/14, LEX nr 1793713.

¹⁵ E. Bagińska, *op. cit.*, s. 109-121.

¹⁶ A. Brzozowski, J. Jastrzębski, M. Kaliński, W.J. Kocot, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Część szczególna*, Warszawa 2017, s. 195.

wych za pomocą serwisu internetowego (portalu społecznościowego) stanowi prowadzenie działalności gospodarczej¹⁷. Natomiast w wyroku z dnia 31 maja 2011 r. Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że odsetki za pożyczanie środków pieniężnych za pomocą serwisu internetowego podlegają opodatkowaniu tak, jak przychody uzyskiwane z kapitałów pieniężnych, a nie jak przychody uzyskiwane z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej¹⁸. Należy stwierdzić, że na aprobatę zasługuje pierwsze z przedstawionych stanowisk, gdyż stanowisko NSA – z niżej przedstawionych powodów – nie wydaje się do końca prawidłowe.

Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców¹⁹ przez działalność gospodarczą należy rozumieć zorganizowaną działalność zarobkową, wykonywaną we własnym imieniu i w sposób ciągły. Prowadzenie działalności gospodarczej pozwala na wyodrębnienie kilku elementów składających się na to pojęcie, wśród których można wymienić zarobkowy charakter, prowadzenie działalności w sposób zorganizowany oraz ciągły, we własnym imieniu. Zarobkowy charakter oznacza, że celem prowadzącego taką działalność jest osiągnięcie zysku, dochodu, co odróżnia ją od działalności społecznej. Zorganizowany sposób działania w obrocie gospodarczym oznacza działanie w sposób metodyczny, zaplanowany, systematyczny oraz uporządkowany. Prowadzenie działalności w sposób ciągły oznacza, że jest ona prowadzona w sposób stały, a nie okazjonalny. Ciągłość działania łączy się z planowanym charakterem i realizacją poszczególnych zamierzeń²⁰. Ponadto w orzecznictwie sądowym występuje utrwalony pogląd, w myśl którego ocena, czy w rzeczywistości dochodzi do prowadzenia działalności gospodarczej, powinna uwzględniać aspekt ciągłości i zorganizowania, niezależnie od tego, czy podmiot prowadzący działalność faktycznie jest zarejestrowany²¹. Należy nadmienić, że wymienione cechy działalności gospodarczej są obiektywne, istnieją niezależnie od tego, w jaki sposób ocenia określone działania podmiot je wykonujący²². Nie ulega wątpliwości, że działalność pożyczkodawcy regularnie udzielającego pożyczek społecznościowych stanowi działalność o charakterze zorganizowanym, zarobkowym, prowadzoną w sposób ciągły we własnym imieniu, co oznacza, że spełnia ona wszystkie kryteria prowadzenia działalności gospodarczej.

De lege lata utrzymujący się dysonans w orzecznictwie pozostaje bardzo niekorzystny dla pożyczkodawców pożyczek społecznościowych, gdyż może kształtować

¹⁷ Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 9 marca 2010 r., I SA/Gd 17/10, LEX nr 590741.

¹⁸ Wyrok NSA z dnia 31 maja 2011 r., II FSK 142/10, LEX nr 1099703.

¹⁹ Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 162).

²⁰ Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 9 marca 2010 r., I SA/Gd 17/10, LEX nr 590741.

²¹ Wyrok WSA w Opolu z dnia 7 maja 2008 r., I SA/Op 18/08, LEX nr 484040.

²² Zob. wyrok NSA z dnia 18 maja 2006 r., II FSK 710/05, LEX nr 279505; wyrok WSA w Olsztynie z dnia 7 marca 2007 r., I SA/Ol 10/07, www.nsa.gov.pl; wyrok WSA w Gliwicach z dnia 23 marca 2007 r., I SA/Gl 190/07, LEX nr 468774.

w odmienny sposób ich sytuację prawną w podobnych stanach faktycznych. Nawiązując do rzymskiej paremii *res iudicata pro veritate accipitur*²³, możemy wysunąć wątpliwości, czy osądzoną sprawę można uznać za prawdę także w tym przypadku. *De lege ferenda* należy podnieść postulat wprowadzenia regulacji prawnych jednoznacznie przesądzających charakter udzielania przez pożyczkodawców pożyczek społecznościowych (czy stanowią one działania o charakterze społecznym, czy też należy je zakwalifikować jako prowadzenie działalności gospodarczej).

Z powyższej przedstawionym problemem prawnym korelują wątpliwości odnoszące się do pożyczek społecznościowych związane z przepisami ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim²⁴. Wynikają one z występujących w praktyce obrotu działań osób fizycznych (konsumentów), które w sposób zorganizowany trudnią się odpłatnym pożyczaniem środków pieniężnych innym osobom fizycznym (konsumentom). W świetle art. 5 pkt 2 u.k.k. kredytodawcą może być przedsiębiorca w rozumieniu przepisów k.c., który w zakresie swojej działalności gospodarczej albo zawodowej udziela bądź daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi kredytu. Jednak art. 720-724 k.c. nie przyznają pożyczkodawcy atrybutu przedsiębiorcy. Przyjmując założenie, że pożyczkodawca regularnie udziela pożyczek społecznościowych, czyli w sposób zorganizowany, zarobkowy (z zamiarem osiągnięcia zysku) oraz ciągły, to jego działalność zaczyna przypominać działalność profesjonalnego kredytodawcy zawodowo trudniącego się udzielaniem kredytów konsumenckich (pożyczek konsumenckich). W takim przypadku zakres działalności osób fizycznych udzielających odpłatnie pożyczek społecznościowych w znacznym zakresie pokrywa się z działalnością kredytodawców prowadzoną zgodnie z przepisami ustawy o kredycie konsumenckim.

W przypadku kredytodawcy kredytu konsumenckiego (pożyczki konsumenckiej) przepisy ustawy o kredycie konsumenckim stawiają określone wymagania, od spełnienia których zależy rozpoczęcie działalności w tym zakresie. Wśród nich należy wskazać odpowiednią formę prawną (prowadzenie działalności, w szczególności w formie banku, spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej albo spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej w przypadku instytucji pożyczkowej), która zapewnia m.in. transparentność działania takiego przedsiębiorcy. Natomiast pożyczkodawcy pożyczki społecznościowej nie stawia się żadnych wymagań poza tym, aby był osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej bądź konsumentem.

Należy zwrócić uwagę, że działalność kredytodawcy jako podmiotu profesjonalnie trudniącego się udzielaniem kredytów konsumenckich poddana jest odpowiedniemu

²³ W. Bojarski, W. Dajczak, A. Sokala, *Verba iuris. Reguły i kazusy prawa rzymskiego*, Toruń 2007, s. 59.

²⁴ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1083), dalej ustawa o kredycie konsumenckim albo u.k.k.

nadzorowi i weryfikacji. Kredytodawca przed rozpoczęciem prowadzenia działalności w zakresie udzielania kredytów konsumenckich musi zostać wpisany do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym²⁵, uzyskać wpis w rejestrze instytucji pożyczkowych prowadzonym przez Komisję Nadzoru Finansowego²⁶, składać okresowe sprawozdania dotyczące udzielonych kredytów konsumenckich Rzecznikowi Finansowemu²⁷, a także postępować zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa. Wysokie wymogi prowadzenia działalności w zakresie udzielania kredytów konsumenckich stawiane kredytodawcom służą zapewnieniu należytych standardów udzielania kredytów konsumenckich.

Natomiast pożyczkobiorca-konsument korzystający z pożyczki społecznościowej tak naprawdę nie jest do końca pewny, od kogo pożyczka środki pieniężne (nie ma żadnej pewności co do prawidłowości naliczenia oprocentowania pożyczki społecznościowej lub odpowiedniego ukształtowania treści takiej umowy). Poza tym środki pieniężne przekazywane pożyczkobiorcy tytułem pożyczki pieniężnej są niewiadomego pochodzenia, gdyż dotychczasowe rozwiązania nie zapewniają transparentności przepływu środków pieniężnych. W takim przypadku pożyczkobiorca-konsument korzystający z pożyczek społecznościowych nie ma możliwości skorzystania z podobnych standardów, jak te stosowane przy udzielaniu kredytów konsumenckich.

Z udzielaniem pożyczek społecznościowych wiąże się także problem dokonywania oceny zdolności finansowych pożyczkobiorcy-konsumenta do spłaty zaciągniętego zobowiązania. Na platformach internetowych dotyczących pożyczek społecznościowych wskazuje się na konieczność dokonania samodzielnej weryfikacji sytuacji finansowej pożyczkobiorcy-konsumenta przez pożyczkodawcę. Pożyczkodawcami pożyczek społecznościowych, w przeciwieństwie do kredytodawców kredytu konsumenckiego, są osoby fizyczne (konsumenty), a nie przedsiębiorcy-profesjonaliści trudniący się zawodowo udzielaniem kredytów konsumenckich. Pożyczkodawcy pożyczek społecznościowych mogą nie stosować odpowiednich rozwiązań umożliwiających dokonanie oceny zdolności pożyczkobiorcy-konsumenta do spłaty zaciągniętego zobowiązania oraz nie dysponować odpowiednim doświadczeniem w dokonywaniu takiej oceny.

Brak weryfikacji sytuacji finansowej pożyczkobiorcy-konsumenta przez pożyczkodawcę może stanowić dla pożyczkobiorcy-konsumenta zagrożenie popadnięcia w problemy finansowe, prowadzące do utraty płynności finansowej, a nawet upadłości konsu-

²⁵ Art. 59a ust. 5 u.k.k. w zw. z art. 36 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 112).

²⁶ Art. 59aa ust. 1 u.k.k. w zw. z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2059).

²⁷ Art. 20 ust. 9 pkt 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2279).

menckiej. Konsumentowi zaciągającemu kredyt konsumencki u kredytodawcy, poprzez dokonanie oceny zdolności kredytowej według zasad przewidzianych w przepisach ustawy o kredycie konsumenckim, zapewniana jest ochrona jego interesów, a dokonana ocena jego zdolności kredytowej potwierdza możliwość spłaty zaciągniętego kredytu konsumenckiego. Pożyczkobiorca-konsument zaciągający pożyczkę społecznościową jest pozbawiony takiej oceny – zabezpieczającej co prawda przede wszystkim interesy pożyczkodawcy, ale także, jak wyżej wskazano – interesy pożyczkobiorcy.

Ponadto funkcjonowanie platform internetowych umożliwiających korzystanie z pożyczek społecznościowych dla niektórych osób fizycznych, zamierzających uzyskiwać stałe zyski z udzielania pożyczek tego rodzaju, może stanowić sposób na ominięcie przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Za pomocą takich platform możliwe jest ominięcie regulacji prawnych odnoszących się m.in. do formy prawnej prowadzenia działalności gospodarczej przez kredytodawcę (np. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością albo spółka akcyjna), minimalnej wysokości kapitału zakładowego, który musi pochodzić z legalnego źródła, a więc minimalnej kwoty środków pieniężnych umożliwiających zawarcie odpowiedniej liczby umów o kredyt konsumencki w celu osiągnięcia zysku, wspomnianych wcześniej zasad dokonywania oceny zdolności kredytowej konsumenta czy wymogów zamieszczenia w umowie o kredyt konsumencki odpowiednich elementów w treści umowy (np. prawa do odstąpienia od umowy o kredyt konsumencki).

Dodatkowo należy podkreślić, że w internecie oferowane są przez osoby fizyczne (konsumentów) tzw. pożyczki prywatne, których oferty są zamieszczane na nieprzeznaczonych do tego celu portalach internetowych z ogłoszeniami (np. ogłoszamy24.pl). Sam fakt zamieszczenia oferty udzielenia pożyczki na nieprzeznaczonej do tego stronie internetowej sugeruje niski standard udzielenia pożyczki, a także skutkuje pojawieniem się wątpliwości względem statusu pożyczkodawcy oraz jego rzeczywistych zamiarów, wśród których można wymienić chęć oszukania konsumenta, np. wymóg zapłaty wysokiej kwoty 500 zł w celu dokonania „oceny zdolności kredytowej”, bez rzeczywistego zamiaru jej dokonania oraz wypłacenia kwoty pożyczki.

Przytoczone przykłady wskazują na osobliwy dysonans regulacji występujących w przypadku zawierania niektórych stosunków kredytowych (pożyczek społecznościowych i kredytów konsumenckich). *De lege lata* występuje brak odpowiednich regulacji prawnych określających relację pożyczek społecznościowych i kredytów konsumenckich. Wśród uwag *de lege ferenda* uzasadniony wydaje się postulat wprowadzenia rozwiązań prawnych precyzyjnie rozgraniczających działalność osób fizycznych w zakresie udzielania pożyczek społecznościowych od działalności kredytodawców trudniących się zawodowo udzielaniem kredytów konsumenckich, np. ograniczenie wysokości pożyczek społecznościowych do kwoty 1000 zł. Ponadto należy wprowadzić zakaz regularnego

udzielania pożyczek społecznościowych przez osoby fizyczne (konsumentów), których działania swoim charakterem odpowiadałyby działalności profesjonalnych kredytodawców w zakresie przewidzianym przez przepisy ustawy o kredycie konsumenckim.

5. Konkluzje

Pożyczka społecznościowa jest niedocenianą konstrukcją prawną. Brak konkretnych przepisów prawnych odnoszących się wyłącznie do pożyczki społecznościowej stanowi barierę dla jej popularyzacji oraz dynamicznego rozwoju.

W aktualnie obowiązującym stanie prawnym z udzielaniem pożyczek społecznościowych wiąże się problem określenia statusu udzielającego ich pożyczkodawcy. Należy wprowadzić jureidyczne regulacje jednoznacznie przesądzające charakter udzielania przez pożyczkodawców pożyczek społecznościowych (czy ich udzielanie to działania o charakterze społecznym, czy prowadzenie działalności gospodarczej).

Dodatkowo należy wskazać, że korzystanie z pożyczek społecznościowych stwarza określone zagrożenia dla pożyczkobiorcy związane chociażby z brakiem odpowiedniego zabezpieczenia jego interesów, np. brakiem dokonania oceny zdolności kredytowej. Należy postulować zmiany wzmacniające ochronę interesów pożyczkobiorców pożyczek społecznościowych. Ponadto warto rozważyć wprowadzenie dodatkowych rozwiązań prawnych precyzujących prawa i obowiązki stron umowy pożyczki społecznościowej, np. w formie nowelizacji przepisów kodeksu cywilnego albo uchwalenia odrębnego aktu prawnego poświęconego wyłącznie tematyce pożyczek społecznościowych. Godny zainteresowania wydaje się także postulat wprowadzenia rozwiązań prawnych precyzyjnie rozgraniczających działalność osób fizycznych w zakresie udzielania pożyczek społecznościowych od działalności kredytodawców trudniących się zawodowo udzielaniem kredytów konsumenckich.

Przedstawione rozwiązania z pewnością ułatwią korzystanie z pożyczek społecznościowych, przyczynią się do ich popularyzacji oraz zapewnią ochronę interesów prawnych osób korzystających z tego rodzaju pożyczek.

Bibliografia

Akty prawne

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz. U. z 1933 r., Nr 82, poz. 598).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1740).

Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 112).

Ustawa z dnia 21 lipca 2006 r. o nadzorze nad rynkiem finansowym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2059).

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1083).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 2279).

Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 162).

Literatura

Bagińska E., *Crowdfunding (finansowanie społecznościowe) – aspekty cywilnoprawne*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2018, t. 23.

Bojarski W., Dajczak W., Sokala A., *Verba iuris. Reguły i kazusy prawa rzymskiego*, Toruń 2007.

Brzozowski A., Jastrzębski J., Kaliński M., Kocot W. J., Skowrońska-Bocian E., *Zobowiązania. Część szczególna*, Warszawa 2017.

Czajkowska-Matosiuk K., *Prawo cywilne – część ogólna, prawo rzeczowe, zobowiązań i spadkowe*, Warszawa 2013.

Doliwa A., *Zobowiązania*, Warszawa 2012.

Gawlik Z., [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz LEX. Tom III. Zobowiązania. Część szczególna*, Warszawa 2014.

Gołaczyński J., [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019.

Kawałko A., Witczak H., *Prawo cywilne*, Warszawa 2008.

Konik P., [w:] T. Mróz (red.), *Zobowiązania*, Warszawa 2019.

Kubiak-Cyruł A., [w:] M. Załucki (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019.

Morek R., [w:] K. Osajda (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2013.

Nazaruk P., [w:] J. Ciszewski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2014.

Nazaruk P., [w:] J. Ciszewski, P. Nazaruk (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2019.

Radwański Z., Panowicz-Lipska J., *Zobowiązania – część szczególna*, Warszawa 2019.

Regiec A. P., *Crowdfunding, czyli finansowanie społecznościowe w Stanach Zjednoczonych po nowelizacji przepisów federalnych*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2018, nr 9.

Witczak H., Kawałko A., *Zobowiązania*, Warszawa 2015.

Orzeczenia

Wyrok NSA z dnia 18 maja 2006 r., II FSK 710/05, LEX nr 279505.

Wyrok WSA w Olsztynie z dnia 7 marca 2007 r., I SA/Ol 10/07, www.nsa.gov.pl.

Wyrok WSA w Gliwicach z dnia 23 marca 2007 r., I SA/Gl 190/07, LEX nr 468774.

Wyrok WSA w Opolu z dnia 7 maja 2008 r., I SA/Op 18/08, LEX nr 484040.

Wyrok WSA w Gdańsku z dnia 9 marca 2010 r., I SA/Gd 17/10, LEX nr 590741.

Wyrok NSA z dnia 31 maja 2011 r., II FSK 142/10, LEX nr 1099703.

Wyrok SN z dnia 29 maja 2015 r., V CSK 448/14, LEX nr 1793713.

Inne

Pismo z dnia 21 maja 2008 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-167/08/AK, sip.mf.gov.pl [dostęp: 12.01.2021].

- Pismo z dnia 21 maja 2009 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-167/09/AK, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].
- Pismo z dnia 25 września 2009 r. Izby Skarbowej w Katowicach, IBPBI/415-533/09/AB, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].
- Pismo z dnia 5 lipca 2012 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-495/12/MR, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].
- Pismo z dnia 12 grudnia 2012 r. Izby skarbowej w Bydgoszczy, ITPB1/415-1019/12/WM, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].
- Pismo z dnia 5 listopada 2013 r. Izby Skarbowej w Warszawie, IPPB1/415-949/13-2/ES, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].
- Pismo z dnia 13 listopada 2013 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB2/436-159/13/TJ, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].
- Pismo z dnia 13 listopada 2013 r. Izby Skarbowej w Bydgoszczy, ITPB2/436-769/13/TJ, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].
- Pismo z dnia 15 września 2014 r. Izby Skarbowej w Katowicach, IBPBI/1/415-710/14/ŚS, sip.mf.gov.pl
[dostęp: 12.01.2021].